

Rudie en Petra Freriks

Rudie en Petra Freriks zijn deelnemer in de pilotgroep Proeftuin Natura 2000. Het reduceren van de ammoniakemissie is een speerpunt in de bedrijfsvoering.

Melkquotum:	798.000 kg
Aantal koeien:	95
Grond:	37,5 ha
Ammoniakemissie:	3,56 kg/1000 kg melk (2011)
Melkproductie:	8400 4,34 3,51
Neventak:	ontvangstruimte

Petra en Rudie Freriks

Droge koeien stro voeren drukt de ammoniakemissie

Rudie Freriks beperkt ammoniakemissie door nauwgezette bedrijfsvoering

Liever bij de voorlopers

Een emissiearme stalvloer is aan Rudie Freriks niet besteed. Toch maakt hij werk van het reduceren van ammoniakemissie. Door te draaien aan de knoppen van bemesting, voeding en voederwinning ontziet hij het milieu en bespaart hij veel geld.

tekst **Tijmen van Zessen**

Hij schaamt zich als het ureum in zijn tankmelk boven de 20 uitkomt. Rudie (48) Freriks is kien op de benutting van alle grondstoffen op zijn bedrijf. Samen met zijn echtgenote Petra (48) runt hij in Luttenberg een melkveebedrijf met 95 koeien en 60 stuks jongvee. Als deelnemer in de pilotgroep 'Proeftuin Natura 2000 Overijssel' is Freriks gespitst op het terugbrengen van de ammoniakemissie. Niet door het neerleggen van dure stalvloeren, maar via het efficiënt werken met stikstof. 'We gaan voor een ammoniakemissie van drie kilo per duizend kilo melk. In 2011 zaten we op 3,56 maar vorig jaar was het iets hoger. Er moeten hoe dan ook stappen gezet worden om ammoniakemissie terug te dringen. Ik ben ervan overtuigd dat er regels komen om dat via de bedrijfsvoering te sturen. Dan zit ik liever bij de groep voorlopers.'

Thermometer in de grond

Freriks brengt de ammoniakverliezen terug door zich te richten op, zoals hij het noemt, de driehoek bemesting, voeding en voederwinning. 'Zo'n koud voorjaar als dit leert weer dat je voldoende mestopslag moet hebben. Het is de kunst om met de bemesting te wachten tot de bodemtemperatuur op peil is. Het zou geen

gek idee zijn om met een thermometer de bodem te controleren, vanaf zeven graden bodemtemperatuur is het pas effectief om drijfmest uit te rijden.' Freriks leerde in de pilotgroep ook om op de wortelactiviteit onder de graszode te letten. 'Steek de schop maar eens in de grond en ga op zoek naar witte puntjes. Dat is een teken van wortelactiviteit. Bemest je in een koude bodem met weinig wortelactiviteit, dan weet je zeker dat er meer verlies aan ammoniak is.'

Met de dosering van de mest is volgens Freriks ook nog een wereld te winnen. Half januari neemt hij mestmonsters, zodat hij in ieder geval weet hoeveel stikstof, fosfaat en kali hij uit mest kan aanwenden. 'We bemesten nu meer specifiek per perceel en kijken kritisch naar de verwachte opbrengst. Dat wil zeggen dat wanneer een perceel bedoeld is voor een weidesnede, we ook niet meer dan voor die 1700 kilo droge stof bemesten. Wilen we 3500 kilo droge stof maaien, dan bemesten we voor 3500 kilo droge stof. Doe je dat niet, dan zal het ruweiwitgehalte in het gewas hoger of lager liggen dan gewenst. Bij een te hoog ruweiwitgehalte verlies je mineralen; ligt het te laag, dan kost het direct melkproductie en zul je het rantsoen moeten corrigeren.' Freriks meet inmiddels wekelijks trouw de opbrengst op zijn grasland. Dankzij de grashoogtemeter weet hij welke percelen beschikbaar komen voor maaien

In de zomer geniet een deel van het jongvee weidegang, in de winter bestaat het rantsoen uit stro en krachtvoer

Bemesten naar verwachte opbrengst

Opbrengst meten voor planning weidegang

Pas bemesten bij voldoende wortelactiviteit

of weiden en is de oogst in overeenstemming met de toegediende hoeveelheid mest. 'Dit soort zaken zijn niet nieuw, maar we zijn in Nederland de kennis over graslandbeheer grotendeels kwijtgeraakt.'

Stro voor droge koe en jongvee

De koeien van Freriks gaan dagelijks zes tot zeven uur naar buiten om te weiden. Weidegang dringt ammoniakverliezen terug, maar staat wel haaks op de stikstofefficiëntie. 'Het is de uitdaging om beweidingsverliezen te verlagen, daarom weiden we nu in kleinere percelen en lopen de koeien maximaal twee dagen op hetzelfde stuk. In de zomer kiezen we voor siëstabeweidings; de koeien gaan dan 's morgens en 's avonds naar buiten. Het is wel bewerkelijk, maar de eiwit- en energieopname zijn dan beter verdeeld. Bovendien is weidegang goedkoper, het voer dat de koeien buiten opnemen, hoeft er aan het voerhek niet voor.'

In de hoek van de voeding is het volgens Freriks belangrijk om het ruweiwitgehalte in de hand te houden. 'Ik streef naar een kuil van 160 gram ruw eiwit per kilo droge stof, dat is in combinatie met de mais en perspulp het ideale niveau. Op

rantsoenniveau komt het ruweiwitgehalte dan uit op 145 en dat is optimaal. Veel lager kan niet, want dan kost het melkproductie.'

Om efficiënt te werken tracht Freriks het ruweiwitgehalte in de rantsoenen voor het jongvee en de droge koeien zo laag mogelijk te houden, deze categorieën voeren immers ook geen stikstof af via melk. 'Bovendien is het voeren van stro met krachtvoer gemakkelijk; je kunt het niet zo snel fout doen en voer kopen moet ik sowieso.' Freriks bouwde in 2011 een nieuwe stal voor de droogstaande koeien, waarin ze volledig op stro staan. Het lukt de veehouder om zeventig procent van de koeien droog te zetten zonder antibiotica. 'Twee dagen voor de droogstand laten we ze in de strostal, waar ze alleen stro kunnen vreten. De melkproductie is dan al vlug afgenomen tot vijf liter per dag.'

60.000 euro uitsparen

Wie net als Freriks aan de slag wil met ammoniakverliezen, zal het vooral lastig krijgen om oude gewoontes los te laten. 'Het is de kunst om niet alleen te vertrouwen op ervaring, maar echt te kijken en te meten wat er op je bedrijf gebeurt. En dan kan dat best betekenen dat je moet

wachten met maaien terwijl de rest al druk bezig is. Ik heb geleerd dat je niet bang moet zijn om wat te proberen. Dit jaar heb ik bijvoorbeeld bij een ureum van 12 niet direct actie ondernomen door een emmertje eiwitrijk krachtvoer in de voermengwagen te gooien. De volgende melktank zat het ureum al op 15.' Freriks ontdekte overigens dat ureum en ammoniakemissie niet altijd één op één aan elkaar gekoppeld zijn: 'In 2012 lag het ureumgehalte lager dan het jaar ervoor, maar was de ammoniakemissie iets hoger. Maar het is wel zo dat de stikstof die in ureum wordt uitgescheiden in principe als ammoniak kan vervluchtigen.'

Levert al die inspanning als pilotveehouder nu ook concreet iets op? Freriks hoeft niet lang na te denken: 'Als je vijftig procent van de ammoniakale stikstof verliest door mest uit te rijden tijdens het droge schrale weer van de laatste maand, dan is dat al snel een kilo stikstof per ton. In theorie zou dat veertig kilo droge stof aan gras kunnen zijn. Zo heb je op een totaal bedrijf al snel 250 kilo stikstof bespaard die je in theorie tien ton droge stof aan gras zou leveren. Dat is de opbrengst van één hectare, ofwel je bespaart je een investering van 60.000 euro.'

